

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Cymunedau
DYDDIAD	18 Medi, 2025
TEITL	Trefniadau Graeanu a Biniau Halen
RHESWM DROS GRAFFU	Dilyniant yn dilyn craffu yng nghyfarfod 28 Medi 2022
AWDUR	Steffan Jones, Pennaeth Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC
AELOD CABINET	Y Cyng. June Jones

1. Pam fod angen ei graffu?

- 1.1 Yng nghyfarfod y Pwyllgor 28 Medi, 2022, craffwyd diweddariad ar reolaeth biniau halen fel rhan o'r Gwasanaeth Cynnal Gaeaf.
- 1.2 Ers hynny mae'r Gwasanaeth wedi cynnal adolygiad o sut penderfynir ar ffyrdd blaenoriaeth cyntaf fel rhan o'r trefniadau graeanu ac felly mae yn amserol i gyflwyno diweddariad o'r trefniadau Cynnal Gaeaf gyda'r Pwyllgor Craffu.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- 2.1 Mae angen craffu'r pwyntiau isod:
 - Trefniadau Graeanu Cyfredol
 - Pa ffactorau sy'n cael eu hystyried yn bresennol i ddynodi ffyrdd yn flaenoriaeth gyntaf
 - Pa ffactorau bwriedir eu hystyried i'r dyfodol
 - A yw'r biniau halen wedi eu lleoli yn y llefydd cywir ar y rhwydwaith ffyrdd
 - Sut mae risgiau yn cael eu rheoli
 - Sut mae'r ddarpariaeth yn cael ei gyllido.

3. Crynodeb a'r Materion Allweddol

- 3.1 Tynnir sylw'r Pwyllgor Craffu Cymunedau at y materion allweddol isod:
 - Ers Tachwedd 2024 mae'r Gwasanaeth wedi bod yn defnyddio System Monitro Cerbydau Graeanu o'r enw 'Locatu' gan gwmni Advanced Communications Projects Ltd (ACP) i gofnodi'r cylchdeithiau. Mae gan y system sawl nodwedd sydd yn cynorthwyo'r gwasanaeth i weithredu yn fwy effeithlon a diogel fel nodir yn rhan 6 o'r adroddiad yma.
 - Wrth ystyried ffyrdd blaenoriaeth cyntaf mae ystyriaeth pellach eleni yn cael ei roi i gylchdeithiau bysus ysgol yn ogystal â'r ffactorau eraill sydd mewn lle.
 - Erbyn hyn, mae'r biniau halen wedi eu rhifo i gyd a bydd gwaith yn mynd rhagddo i sicrhau bod eu lleoliad ar gael ar Map Gwynedd allanol fel bydd modd i drigolion a Chynghorau Cymuned/Tref adrodd os oes problem gyda'r biniau drwy hunanwasanaeth.

- Dosrannir y gyllideb Cynnal y Gaeaf ar sail fesul ardal yn unol â'r nifer cylchdeithiau blaenoriaeth cyntaf. Gweler Atodiad 1 (i, ii, iii) am fanylder ein rhwydwaith cylchdeithiau blaenoriaeth cyntaf fesul ardal.

4. Cefndir / Cyd-destun

Trefniadau Graeanu

- 4.1 Diben gwasanaeth y gaeaf yw rhoi cymorth i ddefnyddwyr ein ffyrdd drwy drin y rhwydwaith briffyrdd i leddfu effeithiau rhew ac eira ac i gadw trafndiaeth i symud gan leihau effaith gweithrediadau'r gwasanaeth ar yr amgylchedd.
- 4.2 Nod y Cyngor yw darparu gwasanaeth gaeaf a fydd yn caniatáu, cyn belled ag mae'n rhesymol bosib, ymsymudiad diogel traffig cerbydau ar rannau pwysicaf y rhwydwaith priffyrdd.
- 4.3 Mae'r gwasanaeth yn hanfodol i ddiogelwch y cyhoedd ac i'r economi genedlaethol a lleol gan gadw trafndiaeth gerbydol, beiciau a cherddwyr i symud. Oherwydd yr adnoddau cyfyngedig a'r cyllid sydd ar gael, mae'n hanfodol fod darpariaeth gwasanaeth y gaeaf yn adlewyrchu pwysigrwydd y llwybrau traffig. Ni fydd yn rhesymol ymarferol i ddarparu'r gwasanaeth ar bob rhan o'r rhwydwaith neu i sicrhau bod pob arwyneb yn cael eu cadw yn rhydd rhag eira a rhew bob amser, hyd yn oed ar rannau o'r rhwydwaith sydd wedi eu trin. O ganlyniad, mae'r prif llwybrau cyn-graeau (y priffyrdd a fydd â'r flaenoriaeth gyntaf) wedi'u pennu ar sail y rhai sy'n peri'r risg fwyaf i ddefnyddwyr y ffordd.
- 4.4 Y Cyngor, fel yr Awdurdod Priffyrdd, sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaeth gaeaf ar briffyrdd cyhoeddus a fabwysiadwyd yn y Sir. Fodd bynnag, rydym hefyd yn trin yr holl gefnffyrdd o fewn y Sir ar ran Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru (ACGChC). Yn ogystal, mae'r Cyngor yn darparu gwasanaeth gaeaf ar gyfer y rhan o'r A55 a reolir gan UK Highways A55 Ltd, y sefydliad cleient ar gyfer contract DBFO yr A55.
- 4.5 Mae Adran 41 o Ddeddf Priffyrdd 1980 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau priffyrdd i gynnal a chadw priffyrdd sydd i'w cynnal ar gost gyhoeddus. Yn benodol, mae Adran 41(1A) yn gosod dyletswydd ar awdurdodau priffyrdd i sicrhau, cyn belled a bo hynny'n rhesymol ymarferol, nad yw eira a rhew yn peryglu taith ddiogel ar briffordd.
- 4.6 Mae'r cyfnod cynnal y gaeaf yn weithredol o'r 1af o Hydref hyd at 30ain o Ebrill ac mae'r Gwasanaeth yn gweithredu ar sail tair ardal weithredol sef Arfon, Dwyfor a Meirionnydd. Mae hyn yn cynnwys trefn graeanu llwybrau blaenoriaeth cyntaf a llwybrau ail-flaenoriaeth ynghyd â darpariaeth biniau halen. Mae holl ffyrdd dosbarth un a dau a rhai o'r categori dosbarth tri yn gynnwysedig o fewn llwybrau graeanu blaenoriaeth cyntaf. Bydd rhai ffyrdd dosbarth tri a dddosbarth wedi eu cynnwys o fewn y cylchdeithiau ail-flaenoriaeth ond dim pob un.
- 4.7 Mae'r ffactorau canlynol yn cael eu hystyried wrth ddynodi ffyrdd blaenoriaeth gyntaf:
 - ffyrdd gyda thraffig uchel; neu sy'n
 - darparu o leiaf un mynediad i'r canolfannau sy'n ymateb i argyfwng; neu sy'n
 - derbyn derbyniadau argyfwng; neu sy'n
 - ffordd Dosbarth sirol II neu III gydag oddeutu un mynediad i drefi a phentrefi.

5. Rhagolygon Tywydd

Yn bresennol yr ydym yn derbyn darpariaeth rhagolygon tywydd y gaeaf a gwasanaethau cynghori gan gwmni MetDesk. Mae'r gwasanaeth yn rhedeg 24 awr y dydd o 01 Hydref hyd at 30 Ebrill. Byddwn yn derbyn y wybodaeth ganlynol:

- Crynodeb penodol mewn ffurf graff yn cael ei gyhoeddi am 06:00 bob dydd yn cynnwys crynodeb o'r tywydd gwirioneddol sydd wedi digwydd yn y 36 awr flaenorol a rhagolwg rhagarweiniol am y 36 awr i ddod.
- Rhagolwg tecst 36 awr a 2 - 10 diwrnod ynghyd a graff yn cael ei gyhoeddi am 13:00 ar gyfer y pum parth hinsoddol o fewn y Sir.
- Adolygiad o'r cyhoeddiad 18:00
- Gwasanaeth teleffon anghyfyngedig uniongyrchol 24 awr y dydd i ddaroganwr gyda gwybodaeth leol er trafod unrhyw agwedd o amodau'r tywydd.
- Bydd rhagolygwr MetDesk yn ffonio rhif ar-alwad y tair ardal os bydd newid sylfaenol yn y tywydd.

- 5.1 Gwneir penderfyniadau cyn driniaeth yn ystod oriau swyddfa arferol gan swyddogion dynodedig yn y Gwasanaeth Cynnal Priffyrdd ym mhob un o'r tair swyddfa ardal. Rhoddir cyfarwyddiadau llafar ar gyfer y gwaith arfaethedig yn y lle cyntaf sydd wedyn yn cael eu cadarnhau'n ysgrifenedig.
- 5.2 Yn ychwanegol, mae pob swyddfa ardal yn gweithredu system ar ddyletswydd tu allan i oriau gwaith lle mae swyddogion o fewn yr Adran ar gael i ymateb i newidiadau i'r tywydd fel mae gwybodaeth yn dod i law. Gellir cysylltu â phob swyddog dyletswydd ar rif ffôn argyfwng penodol. Mewn amgylchiadau lle digwydd hyn, bydd y swyddog perthnasol yn trosglwyddo'r wybodaeth, ac unrhyw gamau amrywiol yn ôl yr angen, i'r gweithwyr graeanu.

6. System Monitro Cerbydau (ACP)

- 6.1 Ers Tachwedd 2024 mae'r Gwasanaeth wedi bod yn defnyddio System Monitro Cerbydau Graeanu ACP i gofnodi'r cylchdeithiau. Mae'r system yn darparu'r wybodaeth ganlynol:
- Pecyn "Telematig" cynhwysfawr sydd yn olrhain cerbydau mewn amser real
 - Mewnwelediadau i ymddygiad gyrwyr
 - Llywio cerbydau graeanu
 - Cydymffurfiaeth llwybrau
 - Creu ffurflenni a chasglu data
 - Adroddiadau gweithgarwch manwl mewn sawl fformat
 - Creu, golygu a dosbarthu llwybrau yn y cwmwl
 - Nodweddion diogelwch gyrwyr.

6.2 O ran nodweddion diogelwch y system bydd yn helpu i leihau unrhyw risgiau i'r gweithwyr gan eu bod yn "gweithio' unig". Mae'n gallu:

- Creu rhybydd os bydd cerbyd yn aros yn llonydd am fwy na'r amser osodir
- Botymau panig wedi eu hintegreiddio
- Rhybuddion yn cael eu hanfon trwy e-bost i gyfeiriadau penodedig
- Sbarduno rhybuddion wrth fynd i mewn ac allan o ardaloedd risg hysbys.

6.3 Yn dilyn cyflwyno'r system mae bwriad newid rhai o'r cylchdeithiau cyn y tymor graeanu eleni a bydd unrhyw newid yn cael ei adlewyrchu gan y system. Mae newidiadau i gylchdeithiau Arfon yn adlewyrchu'r newidiadau i'r rhwydwaith yn dilyn agoriad y ffordd osgoi, ac israddio'r hen A487 i'r A4871 sydd bellach yn rhan o'r rhwydwaith sirol.

6.4 Mae sawl budd mae'r gwasanaeth wedi ei gofnodi yn deillio o'r system newydd:

- mae'n rhoi cyfle i'r gwasanaeth adolygu eu cylchdeithiau yn nhermau effeithlonrwydd (amser/pellter) ar draws y dair ardal o fewn Gwynedd
- gwell monitro o'r gwaith graeanu mewn 'amser real'
- monitro'r lefelau graean a ddefnyddir, a statws gweithredol y cerbydau
- cadw cofnod llawn o'n gweithgareddau graeanu, a all fod yn hynod o ddefnyddiol petai ymholiadau neu hawliadau yn ymwneud a'n trefn ymateb i dywydd garw yn codi.

7. Rheoli Halen

7.1 Mae cyflenwad halen y Cyngor gyda cwmni Salt Union. Mae'n cael ei gyflenwi ar drefn 'rheolaeth stoc' ble mae ail-gyflenwi'r storfeydd ar ddefnydd yn digwydd. Caiff yr halen ei gadw mewn storfeydd yn y chwe lleoliad isod. Mae gan y 4 lleoliad cyntaf gromen halen pwrpasol. Cedwir halen o dan do yn Blaenau Ffestiniog a Llandygai sydd hefyd yn Storfeydd Strategol gan Llywodraeth Cymru. Mae'r storfeydd strategol yma yn galluogi'r Cyngor gadw mwy o halen na blynnyddoedd blaenorol. Er bod gennym ni a Llywodraeth Cymru well 'gwytnwch' o ran stoc halen, mae posibilrwydd o gyfyngiad ar ddefnydd halen yn parhau.

Weler isod wybodaeth am y lleoliadau cadw halen:

Lleoliad	Tunelli
Depo Cibyn, Caernarfon	2,500
Depo Afonwen, Chwilog	3,000
Ffridd Arw, Dolgellau	3,800
Depo Bala	3,000
Blaenau Ffestiniog	4,500
Llandygai	4,000

8.0 Biniau Halen

8.1 Mae biniau halen yn rhan o'r gwasanaeth Cynnal Gaeaf ac yn cael eu llenwi fel yr angen. Mae'r biniau halen wedi eu lleoli mewn lleoliadau trafferthus/anodd sydd yn cynnwys llethrau, cyffyrdd a throadau sydyn ar ffyrdd ail-flaenoriaeth.

8.2 Bydd cais am fin halen o'r newydd yn cael ei gytuno gyda'r Cyngor Cymuned neu Dref a bydd y gwasanaeth yn edrych ar ail-leoli yn hytrach na ychwanegu bin newydd yn y lle cyntaf. Bydd pob cais i ail-leoli yn cael ei ystyried fesul achos unigol. Bydd ystyriaeth i'r pwyntiau isod wrth ystyried pob cais.

- Ydi'r lleoliad ar lwybr graeanu cyfredol blaenoriaeth cyntaf neu ail-flaenoriaeth
- Fuasai'r cerbyd graeanu yn gallu trin y ffordd os yw'r angen yn codi
- Oes yna fin halen arall cyfagos? Os oes - ydi'r bin hwnnw yn cael ei ddefnyddio
- Beth yw uchder y lleoliad? Tir uchel neu arfordirol
- Ffordd serth neu gwastad
- Oes yna broblemau dŵr yn bodoli yma.

8.3 Mae'r biniau halen yn cael eu harchwilio fel rhan o'r rhaglen archwiliadau ffyrdd arferol. Mae archwiliadau penodol eraill yn cael eu trefnu ar ddechrau tymor y gaeaf i sicrhau fod y biniau yn llawn a mewn cyflwr boddhaol. Bydd archwiliadau pellach yn ystod y tymor ar ôl cyfnodau oer i'w hail-lenwi fel bo angen.

8.4 Erbyn hyn, mae sticeri ar y biniau gyda cyfeirnod penodol ac mae gan pob ardal gofrestr o'r lleoliadau ar ffurf taenlen. Gwelir isod dabl sy'n nodi'r niferodd biniau halen fesul ardal:

Ardal	Nifer
Arfon	353
Dwyfor	140
Meirionnydd	251
Cyfanswm	744

8.5 Mae biniau halen wedi cael eu cofnodi o fewn 'Map Gwynedd' mewnol er mwyn rhannu manylion/lleoliadau pob bin. Mae bwriad nawr i osod rhestr ar y map allanol fel bydd y wybodaeth ar gael. Bydd hyn yn galluogi trefn syml a rhwydd i Aelodau a Chynghorau Cymuned/Tref adrodd ar fin sydd angen sylw gan ddewis yr ased hwnnw wrth gyflwyno cais/ymholiad drwy hunanwasanaeth.

9. Cyllideb

- 9.1 Mae cyllideb cynnal gaeaf yn rhan o'r prif gyllideb cynnal ffyrdd gyda 17.5% o'r gyllideb hon wedi ei ymrwymo ar gyfer pennawd cynnal gaeaf. Mae'r swm yma yn gyfatebol a £1,127,770.
- 9.2 Gall y gost cynnal gaeaf fod yn llawer uwch na'r hydd sydd wedi ei ymrwymo yn y gyllideb ac yn hollol ddibynnol ar y tywydd dros y cyfnod gaeaf.

10. Ymgynghori

- 10.1 Rwyf wedi ymgynghori gyda swyddogion perthnasol o fewn yr adran Priffyrdd, Peirianeg a YGC cyn cyflwyno'r adroddiad yma i'r Pwyllgor Craffu.

11. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 11.1 Mae'r ddeddfwriaeth hon yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.
- 11.2 **A ydych wedi cynnwys trigolion / defnyddwyr gwasanaeth?**
Mae trafodaethau eisoes wedi digwydd gyda'r Aelodau Lleol a chynghorau cymuned a thref ynghylch lleoliadau biniau halen er mwyn sicrhau eu bod mewn mannau priodol ac effeithiol ar y rhwydwaith ffyrdd i ddiogelu'r cyhoedd. Caiff y llwybrau graeanu eu hadolygu'n flynyddol, gyda sylwadau gan drigolion, Aelodau, a chynghorau lleol yn cyfrannu at y broses.
- 11.3 **A ydych wedi ystyried cydweithio?**
Mae'r Gwasanaeth eisoes yn cydweithio â chynghorau cyfagos i gwblhau graeanu ffyrdd sy'n croesi ffiniau ar eu rhan.
- 11.4 **Beth sydd wedi ei wneud neu bydd yn cael ei wneud i atal problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol?**
Mae'r Gwasanaeth yn cynnal monitro parhaus ar effeithiolrwydd ei weithredoedd graeanu er mwyn sicrhau bod ffyrdd Gwynedd mor ddiogel â phosibl i ddefnyddwyr a thrigolion, o fewn terfynau rhesymol ac ymarferol. Mae hyn yn golygu bod y Gwasanaeth yn ymrwymedig i graffu sut mae'r graeanu'n cael ei gyflawni gan sicrhau bod unrhyw risgiau'n cael eu lleihau.
Ar ddiwedd pob tymor, cynhelir adolygiad o'r penderfyniadau graeanu. Nod hyn yw dysgu o'r profiadau a gwella'r broses erbyn y gaeaf nesaf, gan sicrhau bod unrhyw wersi neu feysydd i'w gwella yn cael eu gweithredu'n amserol.
- 11.5 **Sut ydych wedi ystyried yr hirdymor a beth fydd anghenion pobl mewn blynyddoedd i ddod?**
Rhagwelir y bydd gaeafau'n gynhesach ac yn wlypach ar gyfartaledd yn y dyfodol o ganlyniad i newid hinsawdd. Mae'n anodd amcangyfrif yr amserlen ar gyfer hyn; fodd bynnag, yn y cyfamser, rhagwelir y bydd y galw am y gwasanaeth yn aros yr un fath.
- 11.6 **Er mwyn sicrhau integreiddio a ydych wedi ystyried yr effaith bosib ar gyrff cyhoeddus eraill?**
Cyn dechrau pob tymor cynnal y gaeaf, mae'r Gwasanaeth yn ymgynghori ag awdurdodau lleol cyfagos ynghylch Cynllun Cynnal y Gaeaf y Cyngor. Nod y broses hon yw cydlynu'r llwybrau graeanu ar draws ffiniau gweinyddol, gan sicrhau bod y camau gweithredu arfaethedig gan y Gwasanaeth yn cyd-fynd â Chynlluniau cyfagos ac nad ydynt yn achosi unrhyw effaith negyddol ar weithgareddau neu seilwaith awdurdodau eraill. Mae'r dull hwn o gydweithio'n helpu i osgoi dyblygu gwaith, sicrhau defnydd effeithiol o adnoddau, a chynnal safonau cyson o ddiogelwch ar draws y rhanbarth.

12. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

- 12.1 Mae Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn mynnu bod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth briodol i'r angen i ddileu gwahaniaethu, hybu cyfle cyfartal a meithrin perthynas dda rhwng gwahanol gymunedau.
- 12.2 Mae'r Adran eisoes wedi cydnabod yr angen am asesiadau effaith.

13. Camau Nesaf

- 13.1 Bydd y gwasanaeth yn gweithredu ar y pwyntiau isod fel camau nesaf:
- Parhau i adolygu y cylchdeithiau graeanu gan wneud defnydd o'r system ACP drwy ddarparu gwybodaeth hanfodol.
 - Sicrhau bod y risg o redeg allan o halen yn cael ei fonitro.
 - Parhau i adolygu'r nifer o finiau halen sydd gennym a sicrhau bod y defnydd gorau yn cael ei wneud o'r rhai sydd yn bodoli eisoes.
 - Cyflwyno gwybodaeth am y cylchdeithiau graeanu blaenoriaeth cyntaf i safle we y Cyngor.
 - Symud ymlaen i osod lleoliad y biniau halen ar Map Gwynedd allanol.
 - Parhau i fonitro a sicrhau bydd ein gwariant o fewn y gyllideb sydd wedi ei gosod ar gyfer y gwasanaeth.

Atodiadau

Atodiad 1 (i, ii, ii) - Cynlluniau cylchdeithiau blaenoriaeth cyntaf y dair ardal.